

O scrisoare pierdută, I. L. Caragiale

- Contextualizare
- Încadrarea textului în curent literar/ gen literar/ specie literară
- Viziunea
- Tema
- Titlul
- Elemente de structură și de compoziție
 - la nivelul formei: acte/ scene /replici/ didascalii
 - la nivelul conținutului: intriga/ conflictul dramatic/ mijloace și tipuri de comic
 - personajele dramatice – mijloace specifice de caracterizare

O scrisoare pierdută, I. L. Caragiale

Contextualizare (încadrarea operei în curent literar/ mișcare literară, perioadă, orientare tematică)

- **perioadă:** antebelică, Epoca Marilor Clasici (G. Călinescu) – comedia *O scrisoare pierdută*, Ion Luca Caragiale- publicată în revista *Convorbiri literare*, 1885/ a avut premiera pe scena Teatrului Național din București la 13 noiembrie 1884
- **curent:** realism, clasicism – deschidere spre modernism (anticipează teatrul absurdului)
- **operă/ specie:** comedie (alături de celelalte trei comedii *O noapte furtunoasă*, *Conu Leonida față cu reacțiunea* și *D'ale Carnavalului*)
- **tematică:** satiră a viciilor societății românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea (rdiculizează aspecte din viața politică și familială a marii burghezii)

Încadrarea textului în specie și gen – comedia/ gen dramatic

Gen dramatic

- respectă convențiile discursive ale genului
 - la **NIVELUL FORMEI:**
 - acte
 - scene
 - comunicarea mesajului - prin **dialog și replici**
 - **didascaliiile** – elemente nonverbale/ paraverbale/ informații despre decor (preiau rolul descrierii din textul narativ)
 - la **NIVELUL CONȚINUTULUI**
 - **conflict dramatic**
 - **personaje comice, dramatice**
 - **mijloace și tipuri de comic**
- =) pentru Caragiale, teatrul, ca artă de sine stătătoare, se apropie de oratorie și arhitectură

Comedia

- înfățișează **personaje comice** – aparțin stratului de mijloc sau păturii joase societății
- **situații ridicole, care stârnesc râsul**
- pune în lumină **defecte morale sau fizice**
- surprinde **contrastul dintre aparență și esență/ realitate**
- limbajul are ca model **vorbirea comună**
- **finalul este fericit**

Viziunea

Viziunea - îmbinarea realismului cu clasicismul

- **CARACTERUL REALIST** (Tudor Vianu):
 - **spiritul de observație atent**, cu care este surprinsă societatea contemporană
 - preocuparea pentru **domeniul social**, pentru tarele societății: **triunghiul conjugal, șantajul, arivismul**
 - **obiectivitatea/ acumularea detaliilor/ cronotopul bine precizat**
 - **caracterul de generalitate**
 - **limbajul specific societății contemporane**
 - **personajele tipologice supuse ridiculizării**
 - **CARACTERUL CLASIC** (aparține clasicismului):
 - **universalizarea tipologiilor/ constanta caracterologică, personajele sale fiind lipsite de evoluție psihologică**
 - **structura clasică, graduală a textului**
 - piesa lui Caragiale depășește granițele clasicismului și se apropie de **MODERNISM**, anticipând **teatrul absurdului** al lui Eugen Ionescu
 - Caragiale omite intenționat orice trăsătură care ne-ar putea duce cu gândul la complexitatea personajelor sale
- =) **schematismul psihologic/ nivelul maxim de generalitate umană/ lipsa portretului fizic**
- Sub raportul construcției dramatice, Caragiale este totuși un creator de teatru tradițional prin crearea unor situații comice și prin folosirea mijloacelor comice.
- =) în mod particular, în piesa *O scrisoare pierdută* lumea lui Caragiale se reduce la conturarea **trăsăturilor definitorii ale unui homo-politicus**, prezentat prin caracteristici generalizate la scara întregii societăți: **strategia culiselor, perspectiva machiavelică, lipsa unei biografii, lupta pentru atingerea Centrului politic, locul privilegiat care, odată atins, exclude „privirea înapoi”, demagogia, șantajul, corupția**

Tema

- textul poate fi interpretat ca o **COMEDIE DE MORAVURI din punct de vedere moral**
 - comedie despre lupta pentru supremația politică – **COMEDIE POLITICĂ**
 - **COMEDIE SENTIMENTALĂ**, despre pasiunile amoroase
- =)Caragiale își îndreaptă tirul comediei spre lumea burgheză contemporană, pe care o privește din punct de vedere politic și privat
- (în alte texte ale lui Caragiale, ironia a fost îndreptată spre lumea modestă a mahalalei, spre micii funcționari)
- =)atacul la adresa elitei aflate în poziții politice cheie dezvăluie ipostaze ale „formelor fără fond”
- =)personajele au o adevărată manie a politicianismului, citesc gazetele și un înțeleg nimic, dobândesc dreptul de vot și nu au pe cine alege, pentru că toți candidații sunt la fel de *canalii*
- =)programele politice nu au nicio relevanță, iar legea electorală este oricând substituibilă cu un bilețel de amor
- !!! tema comediei ilustrează apropierea comicului de tragic până la estomparea granițelor dintre cele două categorii estetice**

Titlul – *O scrisoare pierdută*

- sugerează **contrastul dintre aparență și esență**
 - precizarea cuvântului „**scrisoare**” în titlu - **pretextul dramatic al comediei**: din obiect al unei relații epistolare particulare, scrisoarea devine **obiect de șantaj**, un document de interes public
 - „**o**” - la nivel gramatical și stilistic
 - **articol nehotărât** =) un obiect oarecare, fără implicații politice
 - **numeral cu valoare adjectivală** =) implică existența celor două scrisori: a lui Tipătescu și a lui Dandanache, sustrasă de la un „becher” și folosită tot cu scopul șantajului pentru alegerile politice
- =) în ambele situații, textul scrisorii e dovada unor relații mondene, imorale

Elemente de structură și compoziție

- **LA NIVELUL FORMEI:**

1. simetria dată de existența a **patru ACTE** cu un număr inegal de scene

2. SCENE

3. REPLICI

- **Actul = subdiviziune formală a unei piese de teatru/** cu unitate de timp, de spațiu și de acțiune

- 4 acte/ număr variabil de scene, durata de 3 zile

- **Scenele = subdiviziuni ale actului/** delimitate de o schimbare în gruparea personajului

-sunt relevante pentru conturarea conflictului/ acumularea tensiunii dramatice/ creionarea psihologiei personajelor/ relațiile dintre personaje

Ex. scena 1 – dialogul dintre Tipătescu și Pristanda

-portretul psihologic al prefectului

-pasaj narativ

Elemente de structură și de compoziție

- **LA NIVELUL FORMEI:**

4. DIDASCALIILE – particularitate a textului dramatic

Didascaliile = indicațiile scenice/ singurele intervenții ale autorului în text

-roluri:

1. PREZENTAREA DECORULUI

Ex. *anticameră bine mobilată, sala cea mare a pretoriului primăriei*

2. LISTA PERSONAJELOR/ numele prsonajelor – statut social/ locul ocupat în piesă

3. REPERELE SPAȚIO-TEMPORALE

Ex. *Capitala unui județ de munte, în zilele noastre*

=> indeterminarea temporală dezvăluie intenția autorului de a universaliza tipologiile

4. MIJLOACE DE CARACTERIZARE

-directe

-indirecte – redau mișcarea scenică: CETĂȚEANUL:
O am, n-am pierdut-o ... (sughite și arată pe Cașavencu)

Elemente de structură și de compoziție

- **LA NIVELUL CONȚINUTULUI**
-se observă interferența cu genul epic:

1.INTRIGA

- **determină, în bună măsură, nu numai desfășurarea acțiunii, ci și efectul de ansamblu pe care textul sau spectacolul dramatic îl produc asupra cititorului/spectatorului**

=> TEHNICI DE REALIZARE A INTRIGII:

- AMÂNAREA**
- ANTICIPAREA**
- RELUAREA etc.**

Intriga = pierderea repetată a scrisorii

- pentru Zoe, publicarea scrisorii reprezintă o *intolerabilă rușine publică*
- Trahanache o consideră o situație care trebuie rezolvată și care necesită *puțintică răbdare*
- pentru Pristanda e o *treabă de serviciu*
- pentru Tipătescu - efect devastator din punct de vedere politic: *Vrea să ne omoare, trebuie să-l omorâm!*
- singurul personaj neafectat direct este Cetățeanul Turmentat, care trebuie să știe doar cu cine să voteze
- **din obiect al unei relații EPISTOLIERE personale, scrisoarea devine obiect de șantaj**
- o **simetrie** a textului este dată de existența unei alte scrisori de amor – a unui *becher*, folosită ca obiect de șantaj de către Dandanache

Elemente de structură și de compoziție

2.CONFLICTUL DRAMATIC-

-TEHNICA BULGĂRELUI DE ZĂPADĂ (acumularea treptată a tensiunii dramatice)

- **conflict principal**
- **conflicte secundare = lovituri de teatru**

- în textul dramatic, conflictul- desfășurare clară

- criticul Adrian Marino afirmă că pentru fiecare conflict există o **SCHEMĂ CU ELEMENTE** precise:

- existența a **două forțe opuse** -două tabere politice
- **obstacolul** - pierderea scrisorii și șantajul
- **ciocnirea** care amplifică tensiunea:
conflictul dintre Tipătescu și Cațavencu
- **soluția** care, conform principiilor comediei, este una pozitivă: ambele tabere se împacă

Elemente de structură și de compoziție

-TEHNICI DE AMPLIFICARE A TENSIUNII DRAMATICE

- **modificarea raporturilor dintre personaje:** intenția Zoei de a vota pentru Cațavencu, în detrimentul soțului și amantului
- **răsturnări de situație:** polița găsită de Trahanache, prin care îl șantajează la rândul său pe Cațavencu
- **elemente surpriză:** revolta lui Farfuridi și Brânzovenescu, supărați de trădare
- **amânări:** amânarea publicării scrisorii

Ex1 - conflictul principal

- antrenează cele **două tabere politice** în Jurul unor persoane cheie: pe de-o parte Tipătescu și Trahanache, pe de altă parte Gruparea independentă a lui Cațavencu, mediatorul fiind Zoe

- particular – conflictul dintre Tipătescu și Cațavencu

Ex. – invective/ jigniri: *mișel, canalie, vampir*

Ex.2. – conflicte secundare

- Farfuridi și Brânzovenescu consideră că sunt trădați: *trădare, trădare, dar măcar să știm și noi*

- intrarea în scenă a lui Dandanache

Mijloace și tipuri de comic

MIJLOACE COMICE

- **ÎNCURCĂTURILE** generează situații comice

Ex.1. - Dandanache i se adresează Zoei cu apelativul „Zoe Tipătescu”

Ex.2. - pierderea repetată a scisorii

- **ECHIVOCUL**, redat prin strategia Cetățeanului Turmentat

TIPURILE DE COMIC

- **COMICUL DE INTENȚIE** - autorul își așază personajele în ipostaze ridicole, care stârnesc râsul, construind caractere comice: prostul, fudulul, lingușitorul etc.
- **COMIC DE SITUAȚIE** -moravurile sociale sunt și ele satirizate (falsul politicianism, triumghiul conjugal) →**COMIC DE MORAVURI**

- **COMICUL DE LIMBAJ:**

- caracterizat prin confuzii paronimice: termenul *capitalist* este folosit pentru locuitorii capitalei
- deformarea neologismelor: *bampir*
- ticuri verbale: *curat-murdar, aveți puțintică răbdare* etc.
- nonsensul: *unde nu e moral, acolo e corupție*

- **COMICUL DE NUME**

Ex. Trahanache:

- trahana* = cocă fragedă =) maleabil, manipulabil
- sufixul grecesc *ache* = incultura

Prezentare generală a personajelor

PERSONAJE CLASICE:

- sunt caracterizate printr-o **constantă caracterologică**
- schema clasică presupune recursul la o serie de **trăsături fixe**
- **individualizarea și universalizarea tipologiilor**
- **constanta caractereologică** => personajele comediei evoluează psihologic.

-criticul Pompiliu Constantinescu identifică în opera lui Caragiale următoarele tipologii clasice:

- prostul și fudulul** - cuplul Farfuridi și Brânzovenescu
- demagogul** - Cațavencu, Dandanache, Farfuridi
- servilul/ lingușitorul** - Pristanda
- amorezul** - Tipătescu
- cocheta/ adulterina** – Zoe
- încornoratul** - Trahanache

PERSONAJE REALISTE:

- personajele – **reprezentative pentru societatea contemporană**

=> trăsături comune:

-**incultura/ spoiala de cultură**

-**machiavelismul**

strategia culiselor

-**parvenitismul**

-**șantajul**

-**corupția**

Mijloace de caracterizare specifice comediei

MIJLOACE DE CARACTERIZARE

- **MIJLOACE COMICE** : încurcăturile, echivocul, amânările => menite să sporească suspansul și să potențeze tensiunea dramatică
- **CARACTERIZARE DIRECTĂ – DIDASCALII**
 - informează direct asupra **statului social**: ZAHARIA TRAHANACHE, președintele Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comișii agricole și al altor comitete și comișii
 - ilustrează **funcțiile publice, politice**: ȘTEFAN TIPĂTESCU, prefectul județului
 - **calitatea în care acționează personajele**: ZOE TRAHANACHE, soția celui de sus
- **CARACTERIZAREA INDIRECTĂ – DIDASCALII** – redă mișcarea scenică:
Ex. TIPĂTESCU (uitându-se la ceas): Ia să luăm steagurile, Ghiță ...
- **NUMELE** - ilustrează dimensiunea morală a personajelor
Ex. - Agamemnon Dandanache
 - Agamemnon = cuceritorul Troiei
 - Dandanache = *dandana* (încurcătură) + sufixul grecesc *ache* – imbecilitatea, ramolismul, incultura
- **REPLICILE/ DIALOGUL** => situații comice/ limbaj comic

Prof. Alina Popa, Colegiul Economic „Transilvania”

Inspector de specialitate, Prof. dr. Maria Kozak